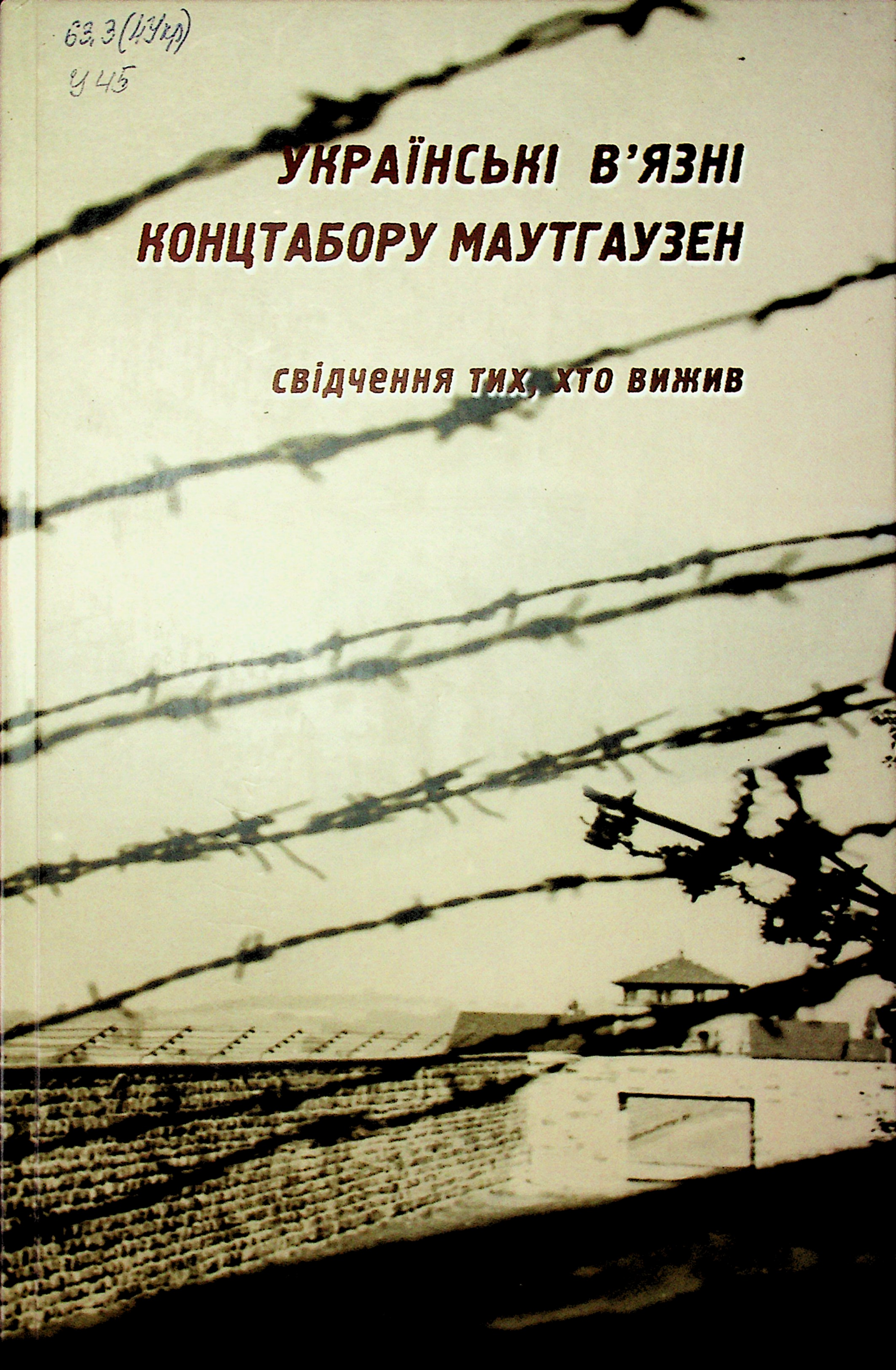

63.3 (1/3/4)

У 45

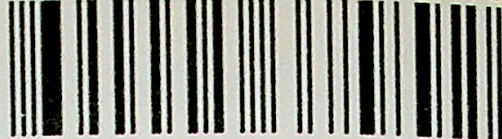
УКРАЇНСЬКІ В'ЯЗНІ КОНЦТАБОРУ МАУТГАУЗЕН

СВІДЧЕННЯ ТИХ, ХТО ВИЖИВ

ББК 63.3(4УКР)624

Б-ка ПНПУ ім. К.Д.Ушинського

537589

У45

*Збірник затверджено до друку Вченою радою Інституту історії України
НАН України. Протокол №10 від 20 грудня 2007 року*

Головний редактор

В. А. Смолій

Редакційна колегія

О. С. Артемов, В. Ф. Верстюк, С. В. Кульчицький, О. Є. Лисенко,
Л. В. Легасова, О. П. Реєнт

Упорядники

Л. С. Герасименко, М. Г. Дубик, Т. В. Пастушенко, Р. І. Пилявець,
В. І. Смірнова, М. Ю. Шевченко

**Рецензенти: доктор історичних наук, професор Г. В. Боряк
кандидат історичних наук Т. В. Себта**

У45 Українські в'язні концтабору Маутгаузен: Свідчення тих, хто вижив /
Упорядкування Т. В. Пастушенко, М. Ю. Шевченко та ін.— К.: Видавництво
імені Олени Теліги, 2009. — 336 с., іл.

ISBN 978-966-355-038-1

537589

У книжці представлені спогади, листи та усні історії наших співвітчизників, які дають змогу пролити світло на особливий досвід перебування українських в'язнів в одному з нацистських концтаборів — Маутгаузені. У виданні використано фотографії, документи та листи з фондів Національного музею історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років.

Автори присвячують це видання пам'яті співвітчизників, які пережили воєнне лихоліття.

ББК 63.3(4УКР)624

- © Інститут історії України НАН України, 2009
- © Меморіальний комплекс «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років», 2009
- © Український інститут національної пам'яті, 2009
- © Автори статей. Текст, 2009
- © Видавництво імені Олени Теліги. Оригінал-макет, 2009

ISBN 978-966-355-038-1

ЗМІСТ

Від упорядників.....	3
Лисенко О. Є. Проблема військового полону як предмет соціальної та усної історії. Деякі питання методології.....	5
Дубик М. Г. Концентраційний табір Маутгаузен: історія і пам'ять.....	13
Легасова Л. В., Шевченко М. Ю. Архів Сергія Смирнова і його використання в фондovій колекції та музейній практиці Меморіального комплексу «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років».....	18
Смирнова В. І. Історія втечі з «блоку смертників» концтабору Маутгаузен: реконструкція подій та людських доль.....	25
Пастушенко Т. В. Особливості репрезентацій досвіду перебування у нацистському концентраційному таборі Маутгаузен в усних історіях колишніх в'язнів.....	33
«Доказал свое стремление вырваться из германского плена...» Матеріали з архіву письменника Сергія Смирнова про втечу в'язнів блоку № 20 з концтабору Маутгаузен	
Лист Левинця М. Г.	42
Лист Шепеті Володимира Миколайовича	44
Спогади Українцевя Віктора Миколайовича.....	46
Спогади Битюкова Івана Васильовича.....	50
Лист Соседка Володимира Гнатовича	58
Лист Шашери Леоніда	60
Лист Цемкала Миколи Романовича	61
Із бесіди Смирнова С. С. з Цемкалом М. Р.	61
Лист Бакланової М. А., дружини Бакланова Іванан Івановича	68
Лист Лившиця Лазаря Ісааковича.....	69
Лист Масолової Лідії Степанівни.....	70
Лист Казначеева Федора Федоровича.....	71
Лист Серветника Альфреда Павловича.....	72
Біографічні дані, записані Смирновим С. С., про колишнього в'язня 20-го блоку Браїла Івана Андрійовича	74
Лист сержанта запасу Браїла Івана Андрійовича.....	75
Стаття з австрійської газети «Фольксштимме» від 25 травня 1963 р.	76
«Неудобно писать, но и нельзя забыть...» Листи колишніх в'язнів концтабору Маутгаузен до С. Смирнова 1957–1963 рр.	
Лист Панфілова Івана Олексійовича	81
Із листа Булаха Сергія Федоровича	83
Лист Дуктова Сергія Сергійовича	91
Лист Лялякіна Павла Петровича	92
Лист Малицького Ігоря Федоровича	94
Лист Беляєва Сергія Олександровича	96
Лист Бойка Вадима Яковича	97
Лист Паршина Миколи Івановича	98
Лист Ярила Юрія Дмитровича	102
Із запису бесіди Смирнова С. С. з Пироговим Андрієм Іонакійовичем	106

**«Те, що я пережив у цьому таборі, неможливо описати...»
Спогади в'язнів концтабору Маутгаузен 2005–2007 рр.**

Лист, який був розісланий до колишніх в'язнів концтабору Маутгаузен, з проханням написати свої спогади.....	134
Спогади Авраменка Миколи Семеновича.....	135
Спогади Алейникова Павла Львовича	136
Автобіографія Булькача Романа Митрофановича.....	137
Листи Бутарева Василя Івановича.....	138
Лист-відповідь Бутарева В. І. на прохання детальніше розповісти окремі моменти своєї біографії.....	139
Спогади Варченка Миколи Андрійовича.....	140
Лист Климка Василя Михайловича	141
Лист Корнієнка Івана Давидовича	143
Спогади Куницького Валентина Михайловича	146
Спогади Маркіна Григорія Ілліча	147
Спогади Савичева Анатолія Федоровича	167
Лист-відповідь Савичева А. Ф. на прохання детальніше розповісти окремі моменти своєї біографії.....	170
Лист Савченка Олександра Никифоровича	174
Листи Стогнієнка Володимира Михайловича	175
Лист Худенка Петра Аврамовича.....	183

**«Як будуть мене палити, то хоча б вітер дув на Україну...»
Усні історії в'язнів концтабору Маутгаузен 2005–2008 рр.**

«...Батько мій був враг советского народа, я — враг німецького народа. Так де ж той народ, которому я не враг?» Інтерв'ю з Айдонцем П. І.	185
«Ізменніки родини нас називали...» Інтерв'ю з Алексеєнком М. А.	197
«Я хотів би розказати те, що мене найбільше вразило...» Інтерв'ю з Булькачем Р. М.	206
«Я нікогда не перестаю нервничать, когда рассказываю об этом...» Інтерв'ю з Воробейковою Т. У.	208
«Это было. Прошло. Слава Богу, что я живой...» Інтерв'ю з Івановим В. В.	217
«...Вирвався грабареві з-під лопати» Інтерв'ю з Качором Б. С.	228
«А потом я ще тікав і тікав...» Інтерв'ю з Кічковським Й. С.	237
«Я все боровся за українську справу...» Інтерв'ю з Петелицьким С. М.	243
«Мы только свидетели — герои все те, кто там остался...» Інтерв'ю з Рибчинським М. Л.	257
«...И мне опять везет» Інтерв'ю з Сафроновим О. В.	265
«Дуже важка доля, яка ніде не фіксувалась, ніде не описувалась...» Спогади Феня І. В.	270
Інтерв'ю з Фенем І. В.	272
«... Но нема дня, шоби я не думав, не згадував про концтабір» Інтерв'ю з Сідельником Б. Й.	286
Біографічний довідник.....	317
Словник термінів	325
Перелік умовних скорочень.....	327
Географічний показчик.....	328
Іменний показчик.....	331